

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

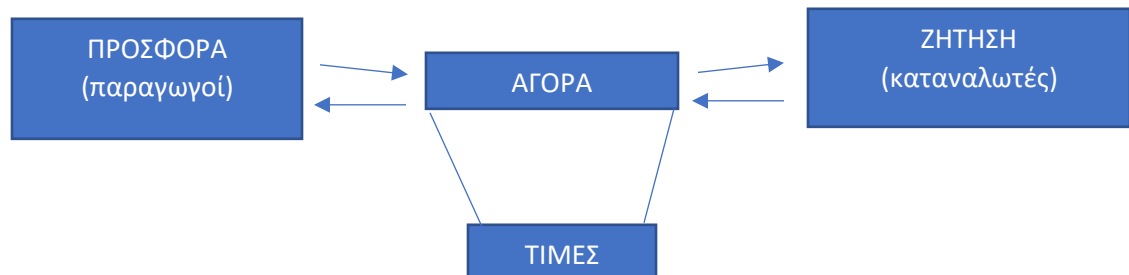
Τα χωρία που είπαμε από το βιβλίο θα πρέπει να τα γνωρίζετε απέξω, για τις Πανελλήνιες, για πιθανό Β Θέμα Θεωρίας.

Με λίγα λόγια όμως, ακολουθεί η Θεωρία του 2^{ου} Κεφαλαίου :

Η ΖΗΤΗΣΗ ΤΩΝ ΑΓΑΘΩΝ

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Οι τιμές των αγαθών προσδιορίζονται στην αγορά από την αλληλεπίδραση των δυνάμεων της ζήτησης και της προσφοράς.

2. Η ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑ ΤΟΥ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΗ

- Ο καταναλωτής καταναλώνει αγαθά για να ικανοποιήσει τις ανάγκες του, δηλαδή για να έχει χρησιμότητα.

Ορισμός Χρησιμότητας

Χρησιμότητα ενός αγαθού είναι η ικανοποίηση την οποία απολαμβάνει ένας καταναλωτής σε μια ορισμένη χρονική περίοδο από τη κατανάλωση ενός αγαθού.

- Σκοπός του καταναλωτή είναι η απόκτηση της μεγαλύτερης δυνατής χρησιμότητας ή η μεγιστοποίησή της.

Δύο παράγοντες περιορίζουν αυτή την επιδίωξη :

- i) Το χρηματικό εισόδημα του καταναλωτή.
- ii) Οι τιμές των αγαθών.

- Ο καταναλωτής θα επιλέγει εκείνα τα αγαθά και σε αυτές τις ποσότητες, έτσι ώστε από τη κατανάλωσή τους να μεγιστοποιεί τη χρησιμότητά του. Έτσι, πράττει κάθε ορθολογικός καταναλωτής.
- Όταν βρεθεί ο συνδυασμός των αγαθών που μεγιστοποιούν τη χρησιμότητα με το δεδομένο εισόδημα ο καταναλωτής βρίσκεται σε ισορροπία. Αν δεν υπάρξει μεταβολή σε κάποιον προσδιοριστικό παράγοντα της ζήτησης, δεν έχει λόγο να μεταβάλλει τη συμπεριφορά του.

3. Ο ΝΟΜΟΣ ΤΗΣ ΖΗΤΗΣΗΣ – Η ΚΑΜΠΥΛΗ ΖΗΤΗΣΗΣ

Ορισμός Ζήτησης

Ζήτηση ενός αγαθού σε μια αγορά καλείται η ποσότητα του αγαθού που είναι διατεθειμένοι να αγοράσουν οι καταναλωτές σε κάθε επίπεδο τιμής σε μια ορισμένη χρονική περίοδο.

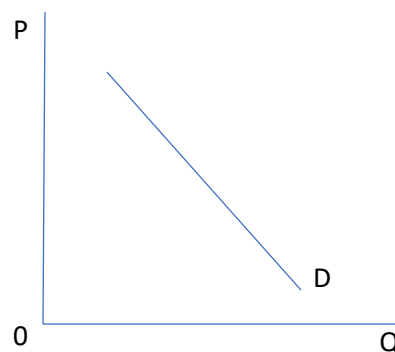
- Η σχέση μεταξύ τιμή (P) και ζητούμενης ποσότητας (Q_D) ενός αγαθού είναι αντίστροφη και αποτελεί το νόμο της Ζήτησης :

Νόμος της Ζήτησης

Όταν η τιμή ενός αγαθού μειώνεται, αυξάνεται η ζητούμενη ποσότητα και όταν η τιμή αυξάνεται, μειώνεται η ζητούμενη ποσότητα από το αγαθό αυτό, όταν οι υπόλοιποι παράγοντες που μπορούν να επηρεάσουν τη Ζήτηση παραμένουν σταθεροί (*ceteris paribus*).

Αυτό συμβαίνει για 2 βασικούς λόγους :

1. Επειδή το εισόδημα του καταναλωτή είναι δεδομένο.
 2. Επειδή, ο καταναλωτής μπορεί να αντικαταστήσει αυτό το αγαθό με κάποιο άλλο αγαθό υποκατάστατό του.
- Διαγραμματικά, ο νόμος της ζήτησης είναι η ίδια η καμπύλη Ζήτησης.
 - Η καμπύλη Ζήτησης, έχει αρνητική κλίση (από πάνω αριστερά προς τα κάτω δεξιά).
 - Το διάγραμμα παρακάτω, αναφέρεται σε μόνο ένα άτομο, δηλαδή απεικονίζει την ατομική καμπύλη ζήτησης του καταναλωτή.

4. Η ΑΓΟΡΑΙΑ ΚΑΜΠΥΛΗ ΖΗΤΗΣΗΣ

Η αγοραία καμπύλη ζήτησης είναι το οριζόντιο άθροισμα των ατομικών καμπυλών ζήτησης και δείχνει τη συνολικά ζητούμενη ποσότητα από όλους τους καταναλωτές για κάθε επίπεδο τιμής.

5. Η ΣΥΝΑΡΤΗΣΗ ΖΗΤΗΣΗΣ

- Τη ζήτηση δεν τη διαμορφώνει μόνο η τιμή του αγαθού αλλά και μια σειρά άλλοι παράγοντες (όπως π.χ. οι προτιμήσεις ή το εισόδημα των καταναλωτών), τους οποίους θεωρούμε σταθερούς (*ceteris paribus*) όταν διατυπώνουμε το Νόμο της Ζήτησης.

- Η συνάρτηση ζήτησης παριστάνει συμβολικά : $Q_D = f(P)$

Όπου, Q_D = η ζητούμενη ποσότητα

P = η τιμή του προϊόντος

- Η συνάρτηση ζήτησης παίρνει διάφορες αλγεβρικές μορφές όπως π.χ. : α) ευθεία, β) ισοσκελής υπερβολή.

i) **Γραμμική Συνάρτηση Ζήτησης**

- Ο τύπος της ευθείας : $Q_D = a + b * P$

Όπου, a = σταθερά, πάντα θετικός αριθμός

b = η κλίση της ευθείας, πάντα αρνητικός αριθμός.

- Η τιμή και η ζητούμενη ποσότητα είναι πάντα θετικοί αριθμοί :

$$Q_D > 0 \quad P > 0$$

ii) **Η ισοσκελής υπερβολή**

- Ο τύπος της συνάρτησης : $Q_D = \frac{A}{P}$

Όπου, A = σταθερός θετικός αριθμός

Η καμπύλη είναι ισοσκελής υπερβολή όταν το γινόμενο των αποστάσεων κάθε σημείου της από τους άξονες είναι σταθερό.

Δηλαδή, (Συνολική Δαπάνη) = $\Sigma \Delta = [Q_D * P] = A$

6. ΑΛΛΟΙ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΤΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ

- Όταν μεταβάλλεται η τιμή ενός αγαθού, μεταβάλλεται η ζητούμενη ποσότητά του.
- Όταν μεταβάλλεται οποιοσδήποτε άλλος παράγοντας εκτός από τη τιμή, τότε έχουμε μετατόπιση της καμπύλης ζήτησης, είτε προς τα έξω και δεξιά (Αύξηση Ζήτησης), είτε προς τα μέσα και αριστερά (Μείωση Ζήτησης).

❶ Προτιμήσεις των καταναλωτών (Όταν οι προτιμήσεις μεταβάλλονται ευνοϊκά για ένα προϊόν, τότε αυξάνεται η ζήτησή του, π.χ. η Ζήτηση για αρνιά το Πάσχα στην Ελλάδα)

❷ Εισόδημα των καταναλωτών (Προσοχή, οι μεταβολές στο εισόδημα δεν έχουν την ίδια επίδραση σε όλα τα αγαθά. Στα **κανονικά αγαθά**, όταν αυξάνεται το εισόδημα, αυξάνεται και η Ζήτησή τους και αντίστροφα με μείωση στο εισόδημα, μειώνεται η Ζήτησή τους. Όμως, τα **κατώτερα αγαθά**, είναι φθηνότερα αγαθά τα οποία τα αγοράζουν οικογένειες με χαμηλά εισοδήματα. Άρα, όταν αυξηθεί το εισόδημά τους, θα μειώσουν τη Ζήτηση των «**κατώτερων αγαθών**», και θα στραφούν σε κανονικά αγαθά).

❸ Τιμές των άλλων αγαθών

- I) **Συμπληρωματικά** : 2 αγαθά εκ των οποίων η κατανάλωση του ενός απαιτεί και τη κατανάλωση του άλλου, για την ικανοποίηση μιας ανάγκης.
- II) **Υποκατάστατα** : 2 αγαθά εκ των οποίων το ένα μπορεί να χρησιμοποιηθεί αντί του άλλου, για την ικανοποίηση της ίδιας ανάγκης.

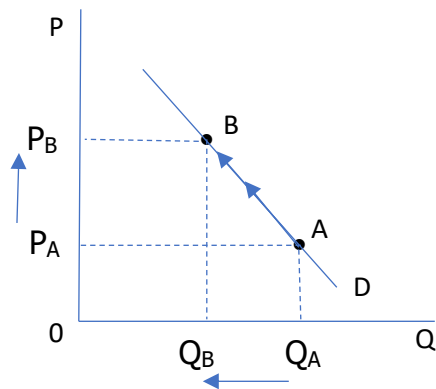
❹ Προσδοκίες των καταναλωτών σχετικά με τη μελλοντική εξέλιξη των τιμών και του εισοδήματός τους.

❺ Ο αριθμός των καταναλωτών. (**Μόνο για την αγοραία ζήτηση**)

7. ΜΕΤΑΒΟΛΗ ΣΤΗ ΖΗΤΟΥΜΕΝΗ ΠΟΣΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΜΕΤΑΒΟΛΗ ΣΤΗ ΖΗΤΗΣΗ

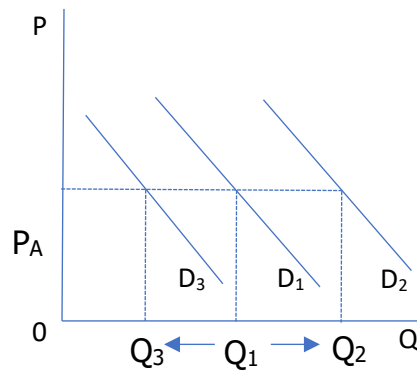
A. Μεταβολή στη ζητούμενη ποσότητα.

- Όταν αναφερόμαστε σε μεταβολή στη ζητούμενη ποσότητα, εννοούμε πως μεταβάλλεται μόνο η τιμή του ίδιου του αγαθού και όλοι οι άλλοι παράγοντες παραμένουν σταθεροί.
- Τη μεταβολή αυτή την αντιλαμβανόμαστε ως μετακίνηση από σημείο σε σημείο πάνω ΣΤΗΝ ΙΔΙΑ ΚΑΜΠΥΛΗ (παράδειγμα A → B).

B. Μεταβολή στη Ζήτηση

- Όταν αναφερόμαστε σε μεταβολή ζήτησης εννοούμε πως μεταβάλλεται οποιοσδήποτε άλλος προσδιοριστικός παράγοντας της Ζήτησης, **ΕΚΤΟΣ** από τη τιμή που παραμένει σταθερή.
- Τη μεταβολή αυτή την αντιλαμβανόμαστε ως μετατόπιση ΟΛΟΚΛΗΡΗΣ της καμπύλης Ζήτησης είτε προς τα έξω και δεξιά (αύξηση ζήτησης D₂), είτε προς τα μέσα και αριστερά (μείωση ζήτησης D₃).

Γ. Ταυτόχρονη μεταβολή ζητούμενης ποσότητας και ζήτησης.

- Πολλές φορές μπορεί να έχουμε ταυτόχρονη μεταβολή στη τιμή του προϊόντος και μεταβολή σε κάποιο άλλο παράγοντα.
 - Σε αυτές τις περιπτώσεις δεν γνωρίζουμε εκ των προτέρων το τελικό αποτέλεσμα στη τελική τιμή και στη τελική ζητούμενη ποσότητα. Άρα, θα πρέπει να δώσουμε ιδιαίτερη προσοχή στο μέγεθος της μεταβολής της Ζήτησης αλλά και της Ζητούμενης ποσότητας.
-

Πριν συνεχίσετε : Πώς υπολογίζουμε την ποσοστιαία μεταβολή σε οτιδήποτε ;

Έστω ότι ένας καταναλωτής χθες αγόραζε 100 κιλά πορτοκάλια τη μέρα. Από σήμερα όμως, αγοράζει 78 κιλά. Βλέπουμε πως σε απόλυτους όρους, αγοράζει 22 κιλά λιγότερο ($100 - 78 = 22$). Όμως, ποιο είναι το ποσοστό μείωσης της ζητούμενης ποσότητάς του ;

Για να το βρούμε, κάνουμε το εξής :

$$\begin{aligned} \% \text{μεταβολή κιλών} &= \frac{\text{ποσότητα σήμερα} - \text{ποσότητα χθες}}{\text{ποσότητα χθες}} * 100 = \frac{Q_{\text{τελ.}} - Q_{\text{αρχ.}}}{Q_{\text{αρχ.}}} * 100 = \frac{78 - 100}{100} * 100 = \\ &= -0.22 * 100 = -22 \% \end{aligned}$$

8. ΕΛΑΣΤΙΚΟΤΗΤΑ ΖΗΤΗΣΗΣ ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΗ ΤΙΜΗ

- Ο νόμος της Ζήτησης εκφράζει τη σχέση μεταξύ τιμής και ζητούμενης ποσότητας, δε δείχνει όμως το μέγεθος της μεταβολής της ποσότητας σε μια μεταβολή της τιμής, γι' αυτό χρειαζόμαστε την ελαστικότητα της Ζήτησης.

ΕΛΑΣΤΙΚΟΤΗΤΑ ΖΗΤΗΣΗΣ : δείχνει το βαθμό αντίδρασης των καταναλωτών στις μεταβολές της τιμής.

(Δηλαδή, δείχνει πως αντιδράνε οι καταναλωτές όταν η τιμή αυξάνεται ή μειώνεται).

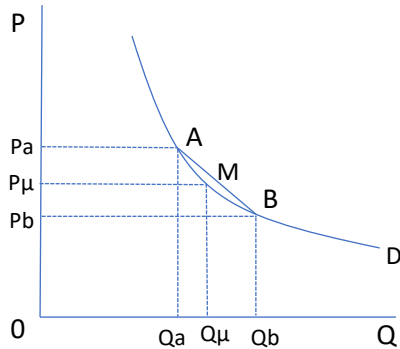
Ελαστικότητα Ζήτησης ΣΗΜΕΙΟΥ : $E_D = \frac{\Delta Q}{\Delta P} * \frac{P_a}{Q_a}$

- Η Ελαστικότητα Ζήτησης δεν παραμένει σταθερή σε όλο το μήκος της καμπύλης Ζήτησης, αλλά μεταβάλλεται.

Η ελαστικότητα ζήτησης έχει πάντα αρνητικό πρόσημο, εξαιτίας της αντίστροφης σχέσης μεταξύ τιμής και ζητούμενης ποσότητας.

9. ΕΛΑΣΤΙΚΟΤΗΤΑ ΣΗΜΕΙΟΥ & ΕΛΑΣΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΟΞΟΥ

- Έστω η καμπύλη ζήτησης D και 2 σημεία A και B, καθώς και το Μέσο, M, του τόξου AB.

Όταν η τιμή μειώνεται από P_a σε P_b , η ελαστικότητα σημείου A είναι : $E_D = \frac{\Delta Q}{\Delta P} * \frac{P_a}{Q_a}$

Όταν η τιμή αυξάνεται από P_b σε P_a η ελαστικότητα σημείου B είναι : $E_D = \frac{\Delta Q}{\Delta P} * \frac{P_b}{Q_b}$

- **ΕΠΕΙΔΗ**, ο λόγος $|\frac{\Delta Q}{\Delta P}|$ είναι σταθερός, ενώ ο λόγος $\frac{P}{Q}$ μεταβάλλεται $\Rightarrow E_A \neq E_B$

- **Ελαστικότητα ΤΟΞΟΥ** : $E_D = \frac{\Delta Q}{\Delta P} * \frac{P_a + P_b}{Q_a + Q_b}$

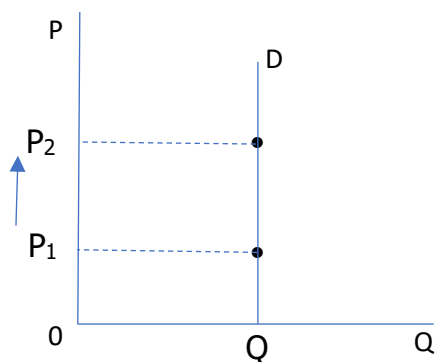
ΙΣΧΥΕΙ : $|E_A| > |E_{AB}| > |E_B|$

10. ΕΛΑΣΤΙΚΗ & ΑΝΕΛΑΣΤΙΚΗ ΖΗΤΗΣΗ

- ΑΝ $|E_D| > 1$, ΤΟΤΕ η ζήτηση είναι **ΕΛΑΣΤΙΚΗ**, άρα $|\frac{\Delta Q}{Q}| > |\frac{\Delta P}{P}|$.
- ΑΝ $|E_D| < 1$, ΤΟΤΕ η ζήτηση είναι **ΑΝΕΛΑΣΤΙΚΗ**, άρα $|\frac{\Delta Q}{Q}| < |\frac{\Delta P}{P}|$.

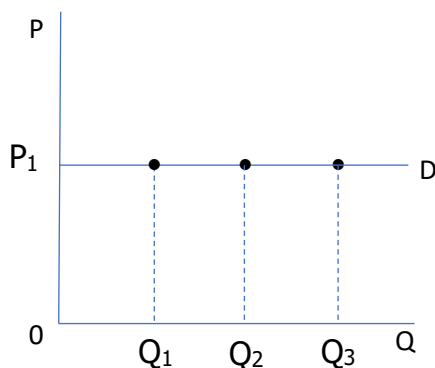
11. ΑΛΛΕΣ ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΙΣ ΚΑΜΠΥΛΗΣ ΖΗΤΗΣΗΣ ΚΑΙ ΕΛΑΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ

i) Καμπύλη ζήτησης με ελαστικότητα ίση με το μηδέν ($E_D = 0$)

- Στο παραπάνω διάγραμμα παρατηρούμε πως σε οποιαδήποτε μεταβολή της τιμής η ζητούμενη ποσότητα παραμένει ίδια, άρα $\Delta Q = 0 \Rightarrow E_D = \frac{\Delta Q}{\Delta P} * \frac{P_1}{Q_1} = 0$
- Η ζήτηση χαρακτηρίζεται ως τέλεια ανελαστική.

ii) Καμπύλη ζήτησης με ελαστικότητας που τείνει στο άπειρο.

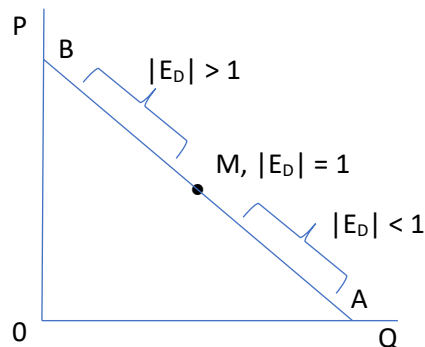

- Η καμπύλη ζήτησης είναι παράλληλη στον άξονα των ποσοτήτων, που σημαίνει ότι οι καταναλωτές ζητούν στην ίδια τιμή οποιαδήποτε ποσότητα μπορούν να βρουν.

iii) Καμπύλη ζήτησης με ελαστικότητα ίση με τη μονάδα ($E_D = 1$)

- Όταν η καμπύλη ζήτησης έχει μορφή ισοσκελούς υπερβολής τότε η τοξοειδής ελαστικότητα είναι σε απόλυτη τιμή ίση με τη μονάδα.

iv) Η ελαστικότητα στην ευθεία καμπύλη ζήτησης (το πιο σύνηθες)

- Αν η καμπύλη ζήτησης είναι ευθεία στο μέσο M, ισχύει $|E_D| = 1$.
- Για το τμήμα MB, ισχύει $|E_D| > 1$.
- Για το τμήμα MA, ισχύει $|E_D| < 1$.
- Στο σημείο A, ισχύει $E_D = 0$.
- Στο σημείο B, ισχύει $E_D \rightarrow \infty$

12. ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΔΑΠΑΝΗ (ΣΔ) ΤΩΝ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΩΝ

- Η Συνολική Δαπάνη των καταναλωτών είναι ίση με το γινόμενο της τιμής επί τη ποσότητα : $\Sigma\Delta = P * Q_D$
- Η έννοια της συνολικής δαπάνης των καταναλωτών ταυτίζεται με την έννοια των συνολικών εσόδων των παραγωγών, δηλαδή :

$$\underline{\text{Συνολικά Έσοδα}} = \underline{\text{Συνολική Δαπάνη}}$$

13. ΕΛΑΣΤΙΚΟΤΗΤΑ & ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΔΑΠΑΝΗ

- Η ελαστικότητα της ζήτησης ως προς τη τιμή, συνδέεται στενά με τη συνολική δαπάνη των καταναλωτών για το συγκεκριμένο αγαθό.
- Η μεταβολή στη Συνολική Δαπάνη εξαρτάται από της ελαστικότητα ζήτησης.
- Στην ελαστική ζήτηση, η ποσοστιαία μεταβολή της ΠΟΣΟΤΗΤΑΣ είναι μεγαλύτερη από τη ποσοστιαία μεταβολή της τιμής.
- Στην ανελαστική ζήτηση, η ποσοστιαία μεταβολή της ΤΙΜΗΣ είναι μεγαλύτερη από τη ποσοστιαία μεταβολή της ποσότητας.

Να θυμάστε το παρακάτω όταν θα λύσετε ‘Ασκήσεις Ζήτησης’ :

$$\downarrow P = \begin{cases} |E_D| > 1 \Rightarrow \uparrow P * Q \\ |E_D| < 1 \Rightarrow \downarrow P * Q \end{cases}$$

$$\uparrow P = \begin{cases} |E_D| > 1 \Rightarrow \downarrow P * Q \\ |E_D| < 1 \Rightarrow \uparrow P * Q \end{cases}$$

- Όταν όμως, $|E_D| = 1$, ΤΟΤΕ είτε αυξηθεί είτε μειωθεί η τιμή, η ΣΔ ($P * Q$) παραμένει σταθερή.

14. ΧΡΗΣΙΜΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΕΛΑΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΖΗΤΗΣΗΣ

- Έχει μεγάλη σημασία για το κράτος και για τις επιχειρήσεις, στη λήψη οικονομικών αποφάσεων (π.χ. τι τιμές θα χρεώνουν στους καταναλωτές ;)

15. ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΙΚΗ ΕΛΑΣΤΙΚΟΤΗΤΑ

- Μπορούμε να εξετάσουμε την ελαστικότητα ως προς οποιοδήποτε άλλο παράγοντα που προσδιορίζει τη ζήτηση του αγαθού.
- Όταν ο παράγοντας είναι το **ΕΙΣΟΔΗΜΑ**, τότε έχουμε την εισοδηματική ελαστικότητα.
- Ελαστικότητα Ζήτησης ως προς το εισόδημα ορίζεται ο λόγος της ποσοστιαίας μεταβολής της ζητούμενης ποσότητας προς την ποσοστιαία μεταβολή του εισοδήματος, δηλαδή :

$$E_Y = \frac{\Delta Q}{\Delta Y} * \frac{Y_1}{Q_1}$$

ΚΑΝΟΝΙΚΑ ΚΑΙ ΚΑΤΩΤΕΡΑ ΑΓΑΘΑ

- Τα αγαθά των οποίων η ζήτηση αυξάνεται, όταν το **ΕΙΣΟΔΗΜΑ** αυξάνεται ονομάζονται **κανονικά**. Η E_Y είναι θετική. ($E_Y > 0$).
- Τα αγαθά των οποίων η ζήτηση μειώνεται, όταν το **ΕΙΣΟΔΗΜΑ** αυξάνεται ονομάζονται **κατώτερα**. Η E_Y είναι αρνητική. ($E_Y < 0$).